

BSc. - KÖZLEKEDÉSTERVEZÉS I.

Utak tervezése, építése és fenntartása

Dr. Timár András professor emeritus

**Pécsi Tudományegyetem - Műszaki és Informatikai Kar
Építőmérnök Tanszék
Pécs, 2016**

9. Előadás

HAJLÉKONY ÉS MEREV PÁLYASZERKEZETEK FELÉPÍTÉSE, MÉRETEZÉSE

Dr. Timár András professor emeritus

Pécsi Tudományegyetem
Műszaki és Informatikai Kar
Építőmérnöki Tanszék

Pécs, 2016

Az aszfalt pályaszerkezetek méretezése

- ❖ Az igénybevétel a jármű-tengelyteher 4-5. hatványával arányosan növekszik (AASHO kísérletek)
- ❖ A méretezés alapadatai:
  - a tervezési forgalom
  - a földmű tervezési teherbírása a talajfajta és egyéb helyi adottságok függvényében
  - az egyes pályaszerkezeti rétegek egyenértékű tényezői

A tervezési forgalom

1

❖ Az F_{100} tervezési forgalom a burkolat előirányzott élettartama (t tervezési időszak) alatt várható, *egységtengety-teher* ismétlődések (áthaladások) száma

❖ Az *egységtengety-egyenérték* a különböző súlyú gépjárművek 100 kN tengelyteherre átszámított értéke:

$$E_{te} = \sum t^5 / 100^5$$

❖ A méretezéshez közelítő átlagos értékeket használunk járműkategóriánként

A tervezési forgalom

2

- ❖ A járműegyenérték (c) átszámítási tényezők:
  - autóbusz $c_5 = 0,5$
  - nehéz tehergépkocsi
35-99 kN hasznos terheléssel $c_7 = 0,4$
  - nehéz tggk pótkocsival $c_8 = 0,5$
  - nyerges vontató és kamion $c_9 = 1,5$
- ❖ A forgalomszámlálási adatok alapján a *TF* tervezési forgalom számítása:

$$TF = 1,25 \cdot 365 \cdot t \cdot r \cdot s \cdot (f_a \cdot \dot{A}NF_a \cdot e_a + f_n \cdot \dot{A}NF_n \cdot e_n + f_p \cdot \dot{A}NF_p \cdot e_p + f_{ny} \cdot \dot{A}NF_{ny} \cdot e_{ny})$$

$$TF = 1,25 \cdot 365 \cdot t \cdot \dot{A}NET$$

A tervezési forgalom

3

- ◆ **ÁNET** az egységtengelyek átlagos napi áthaladási száma egy sávban (a mértékadó sávban), egy irányban, egységtengely/nap mértékegységben:

$$\text{ÁNET} = r \cdot s \cdot (f_a \cdot \text{ÁNF}_a \cdot e_a + f_n \cdot \text{ÁNF}_n \cdot e_n + f_p \cdot \text{ÁNF}_p \cdot e_p + f_{ny} \cdot \text{ÁNF}_{ny} \cdot e_{ny})$$

ahol: $\text{ÁNF}_{a;n;p;ny}$ – az (egyes és csuklós) autóbuszok, nehéz tehergépkocsik, pótkocsis tehergépkocsi szerelvények, nyerges tehergépkocsi szerelvények átlagos napi forgalma két irányban, jármű/nap

$F_{a;n;p;ny}$ – ugyanezek forgalomfejlődési szorzója

1,25 – biztonsági tényező

t – tervezési élettartam (év)

r – irányszorzó, segítségével a kétirányú keresztmetszeti forgalomból az egyik irányút számítjuk ki

s – az egyik irányban vezető forgalmi sávok számától függő sávszorzó.

Az egyes pályaszerkezeti rétegek egyenérték-vastagsági tényezői 1

❖ Az egyes pályaszerkezeti rétegek (alapanyagaikra és összetételükre visszavezethető) teherbírási tulajdonságait az *egyenértéktényezők* jellemzik

❖ Néhány egyenérték-vastagsági tényező:

– öntött aszfalt, aszfaltbeton	2,2
– meleg bitumenes alap	2,0
– kevert aszfaltmakadám	1,8
– soványbeton alap	1,5
– aszfaltmakadám	1,0
– zúzottkő alapok, stabilizációk	0,7
– mechanikai stabilizáció	0,5

Az egyes pályaszerkezeti rétegek egyenérték-vastagsági tényezői 2

- ❖ A különböző rétegekből felépített pályaszerkezetek teherbírásának tervezése a H_e [m] egyenértékvastagság megállapításával történt
- ❖ A pályaszerkezetet úgy kell összeállítani, hogy minden egyes rétegének tényleges h [m] vastagságát megszorozzuk a szerkezeti rétegre jellemző e egyenérték tényezővel; az így nyert szorzatok összege a szükséges H_e egyenértéket el kell, hogy érje
- ❖ Egy réteg egyenértékvastagsága: $H_e = e \cdot h$
- ❖ A teljes pályaszerkezet egyenértékvastagsága:

$$H_e = \sum e_i h_i$$

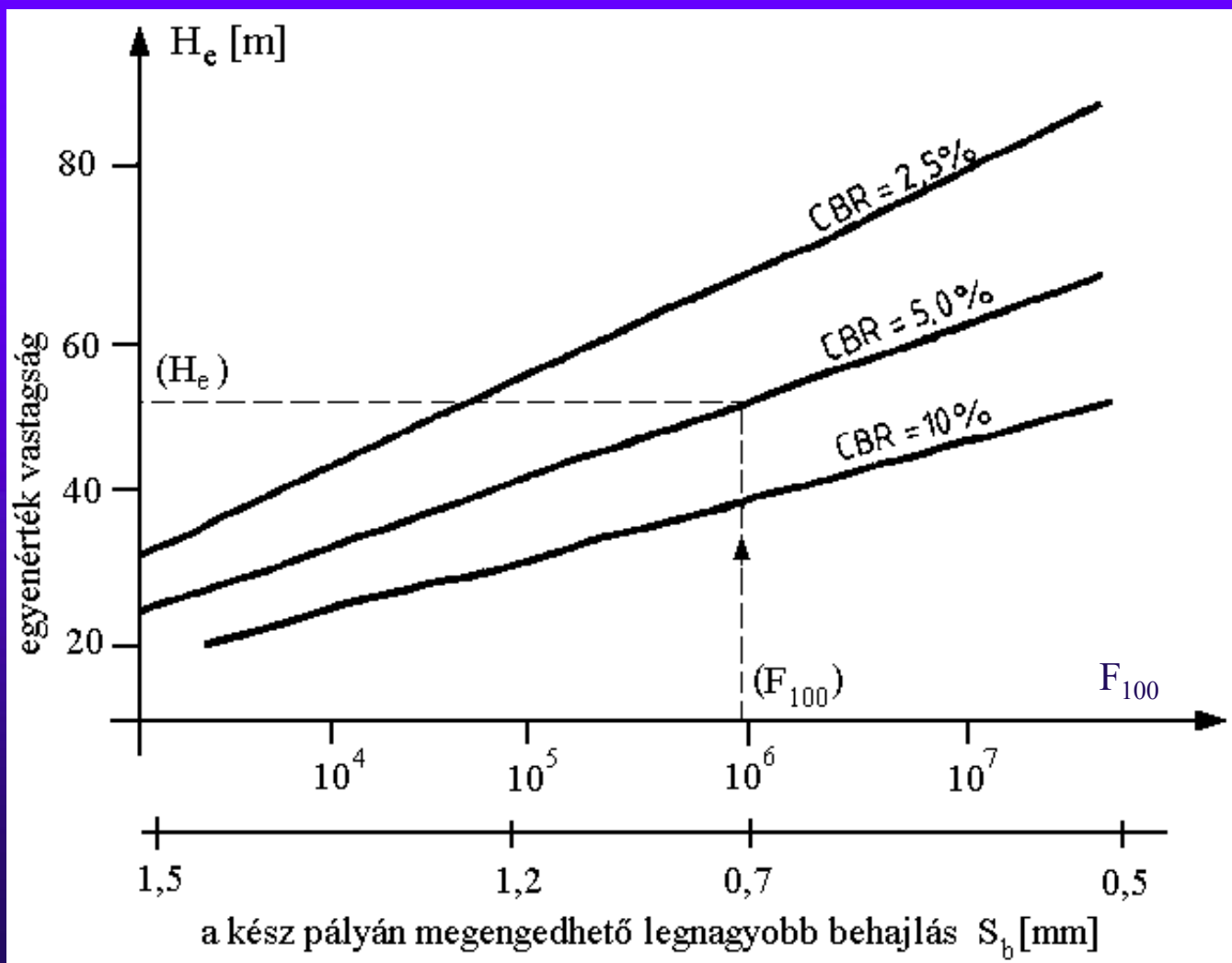

Hajlékony pályaszerkezet méretezése

1

- ❖ Új pályaszerkezet méretezése: az F_{100} tervezési forgalom és a földmű CBR% tervezési teherbírásának függvényében a szükséges *egyenérték-vastagság* meghatározása
- ❖ A szükséges H_e [m] értéket a méretezési grafikonból lehet meghatározni
- ❖ A méretezési grafikonból az F_{100} forgalom függvényében a földmű tervezett CBR teherbírásának megfelelő ferde egyenesen olvasható le a szükséges H_e egyenérték

Méretezés F_{100} forgalom, vagy megengedett behajlás alapján

Hajlékony pályaszerkezet méretezése

2

- ❖ A méretezési grafikon alapja:

$$H_e = (-14,5 + 14,0 \cdot \log F_{100}) \cdot \left(\frac{2,5}{CBR} \right)^{0,4}$$

- ❖ A pálya szerkezetét úgy kell meghatározni, hogy az egyes rétegek egyenérték tényezői alulról felfelé növekedjenek és a

$$H_e = \sum e_i h_i$$

feltétel teljesüljön

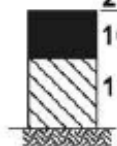
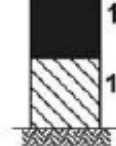

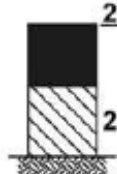

Hajlékony pályaszerkezet méretezése

4

- ◆ Az új pályaszerkezetek méretezéséhez a *TF* függvényében választjuk ki a *terhelési osztályokat*, amelyekhez *típus-pályaszerkezeteket* rendeltek:

Jel	Forgalmi terhelési osztály	Tervezési forgalom, <i>TF</i> (F100, 10 ⁸ db)
A	Nagyon könnyű	0,03 – 0,1 ¹⁾
B	Könnyű	0,1 – 0,3
C	Közepes	0,3 – 1,0
D	Nehéz	1,0 – 3,0
E	Nagyon nehéz	3,0 – 10,0
K	Különösen nehéz	10,0 – 30,0

Típus pályaszerkezetek (példa)

3. TÍPUS-PÁLYASZERKEZETEK HIDRAULIKUS KÖTŐANYAGÚ STABILIZÁCIÓS ALAPRÉTEGGEL						
Forgalmi terhelési osztály						
A	B	C	D	E	K	R
Tervezési forgalom, TF, millió egységtengely						
0,03–0,1	0,1–0,3	0,3–1	1–3	3–10	10–30	30 felett
3.1. 150 milliméter vastagságú						
						
3.2. 200 milliméter vastagságú						
						

6.4. ábra – Típus-pályaszerkezetek hidraulikus kötőanyagú stabilizációs alaprétegekkel és a szükséges rétegvastagságok az A–R forgalmi terhelési osztályoktól függően

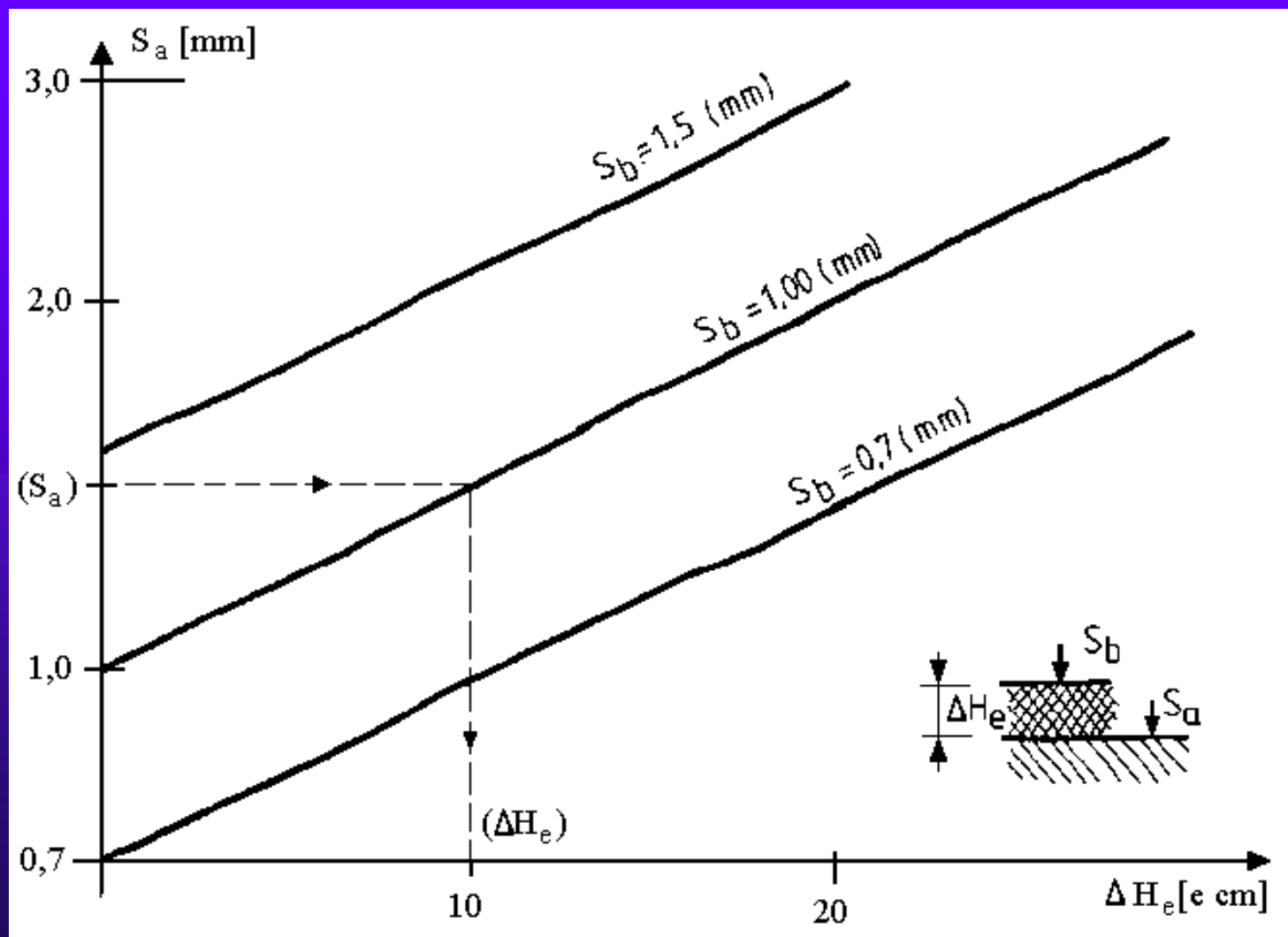
Meglévő burkolat megerősítése és szélesítése

1

Megerősítés méretezése behajlás alapján:

- ❖ Akkor lehet alkalmazni, ha a régi burkolat repedezettsége nem jelentős
- ❖ A behajlás *átlagos* értéke egy útszakaszon tárcsás behajlás-mérések sorozatával állapítható meg
- ❖ A teherbírás szempontjából *mértékadó* s_a [mm] behajlás-érték a szakasz átlagos behajlásának a kétszeres szórással megnövelt értéke
- ❖ Az egyes szakaszok mértékadó behajlásértékei alapján a tervezett erősítő rétegek vastagságát a köv. ábrán látható módon kell meghatározni

Erősítő réteg vastagsága a mért behajlás függvényében

Meglévő burkolat megerősítése és szélesítése

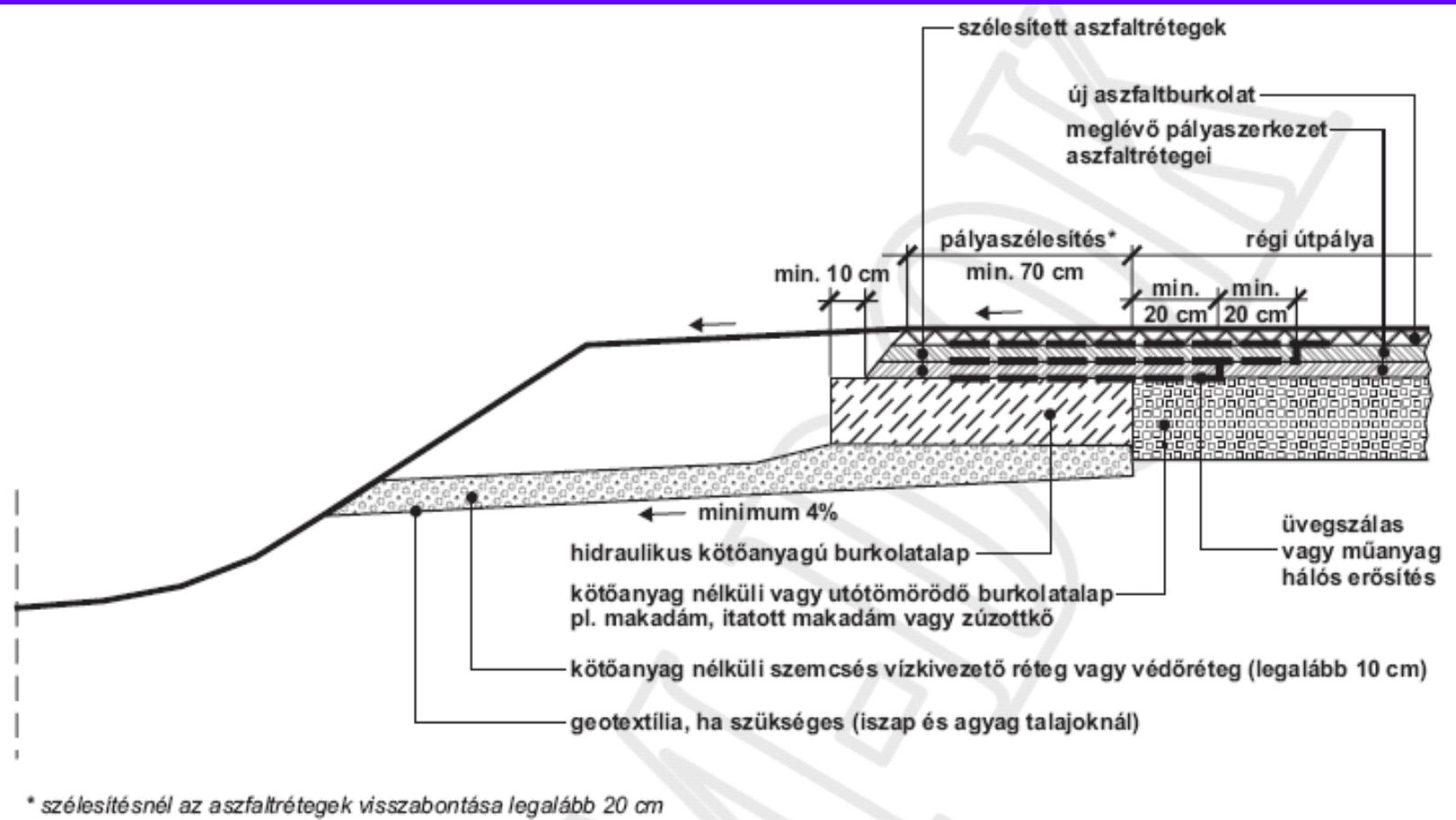
2

A méretezési grafikon használata:

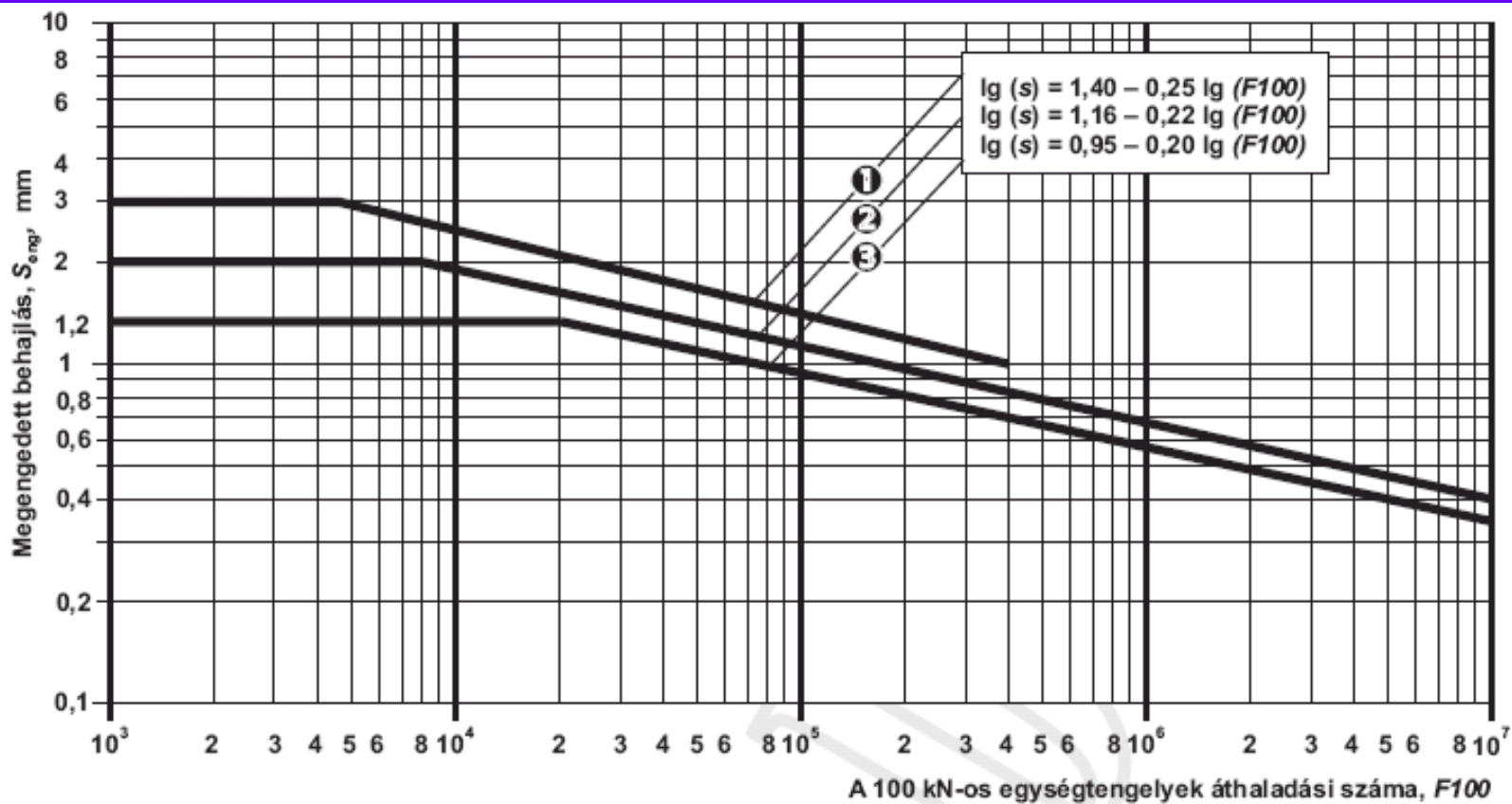
- ❖ Az s_a [mm] mértékadó behajlásértéket az s_b [mm] megengedhető behajlás megfelelő ferde egyenesére a ΔH_e tengellyel párhuzamosan rávetítjük; ezt a metszéspontot az s_a tengellyel párhuzamosan vetítve a ΔH_e tengelyre, leolvasható a szükséges erősítőréteg ΔH_e [mm] vastagsága

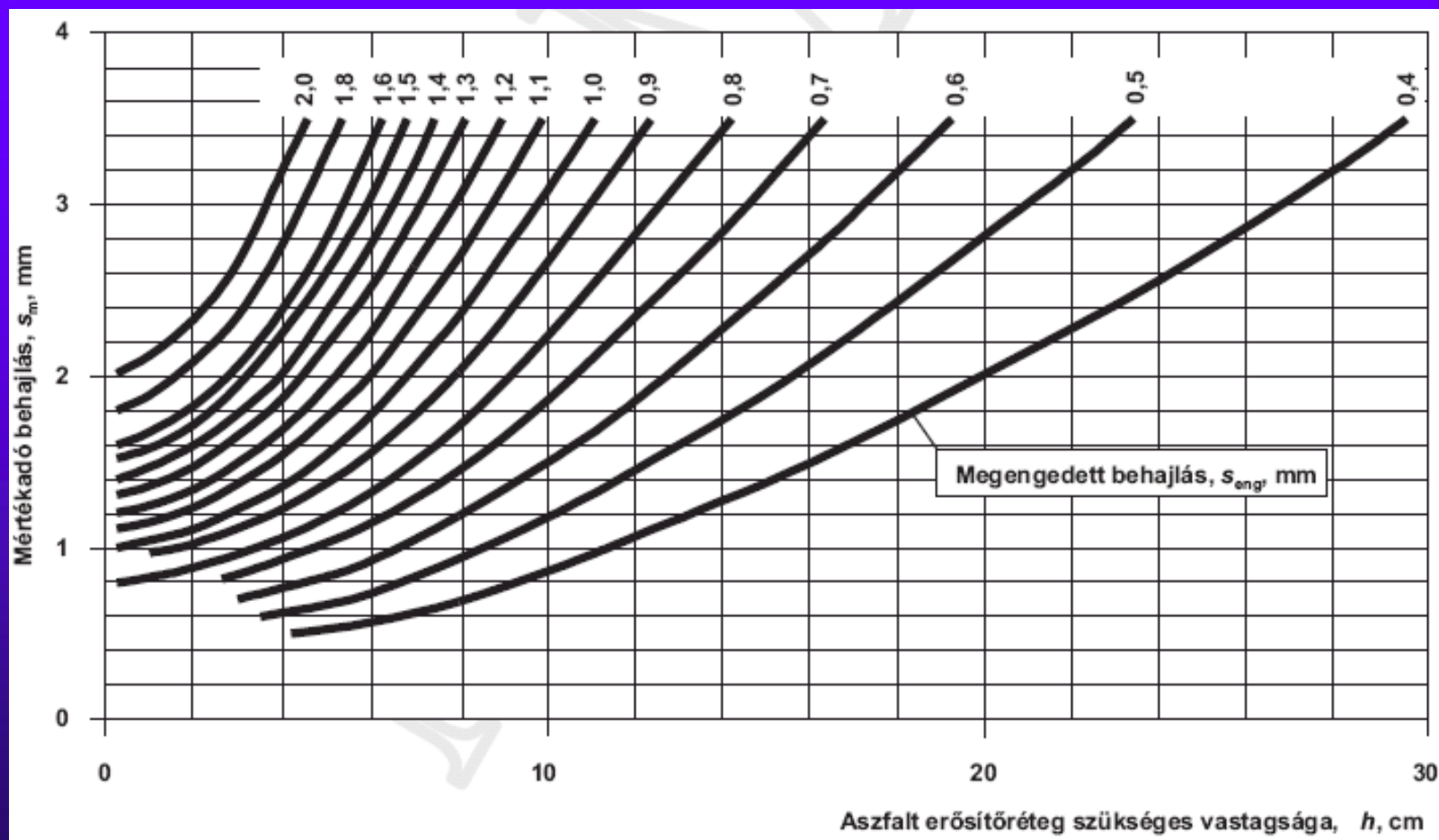
Meglévő burkolat megerősítése és szélesítése: tervezés

Megengedett behajlások az F_{100} tervezési forgalom függvényében

Erősítő réteg vastagsága a megengedett behajlás függvényében

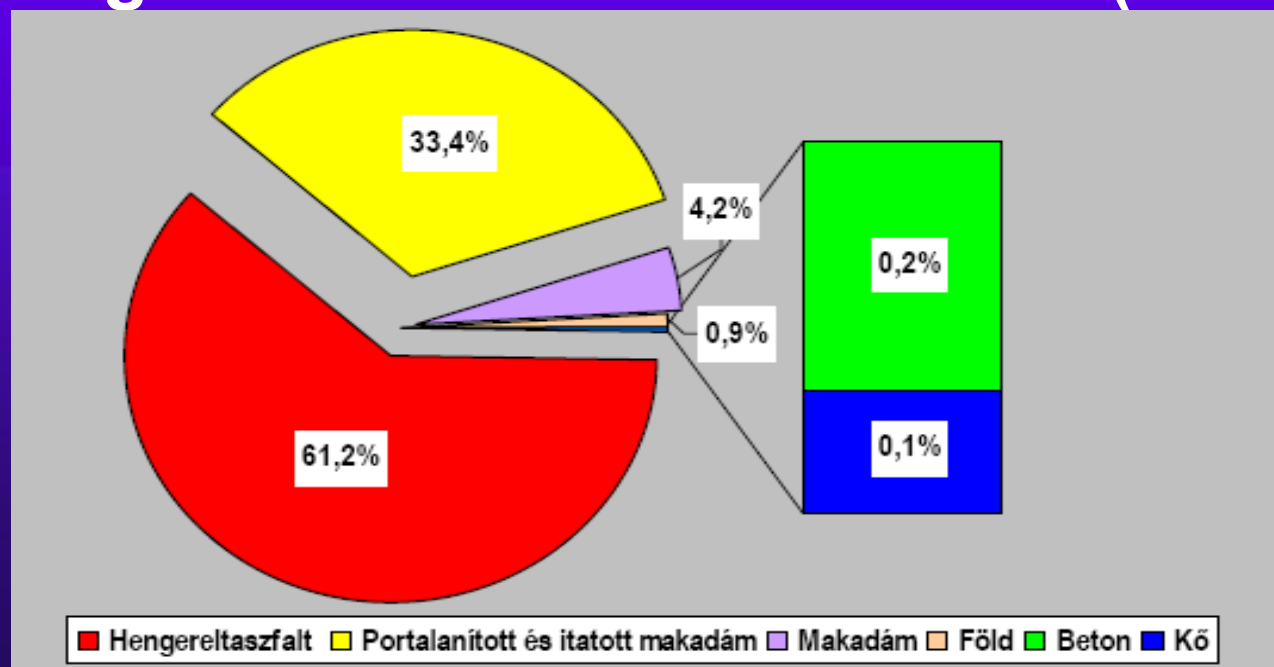

Betonburkolat tulajdonságai

- ❖ A beton útburkolatok nagyobb terhelések felvételére alkalmasak maradó alakváltozás nélkül, kevesebb fenntartást igényelnek, de a téli sózásra érzékenyek
- ❖ Kis húzófeszültség felvételére is alkalmasak, kötőanyaguk különleges cement
- ❖ Folyamatos hosszvasalással, acéltüskés, vagy hálós vasalással készülhetnek, amelyet a két rétegű burkolat alsó rétegének felületére helyeznek el

Betonburkolat vs. aszfaltburkolat

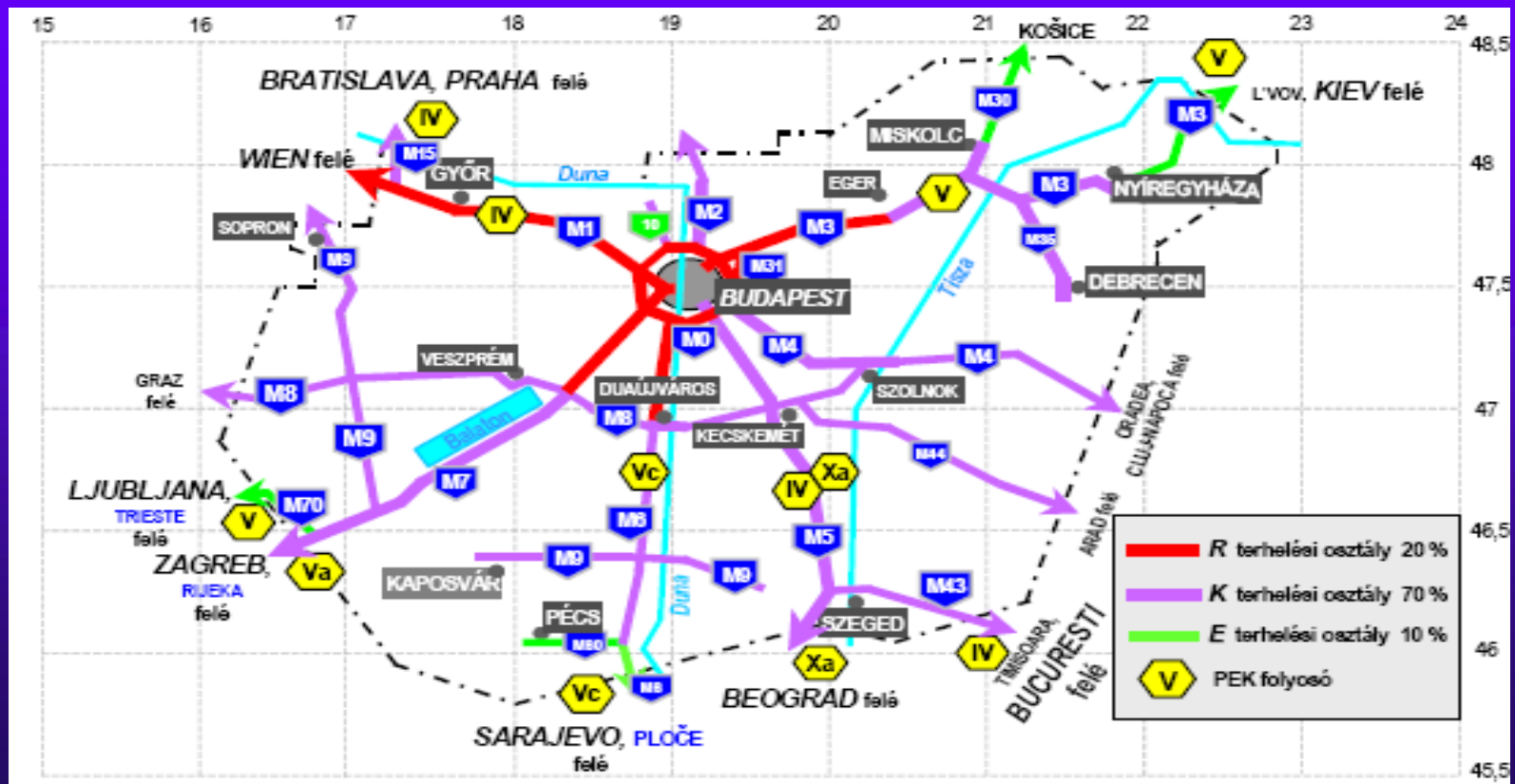
- ❖ Bár műszakilag egyenértékű az aszfaltburkolattal - „gazdasági okokból” kb. harminc évig nem épült betonburkolat
- ❖ Országos közúthálózat burkolatai (2004):

Betonburkolat méretezése

1

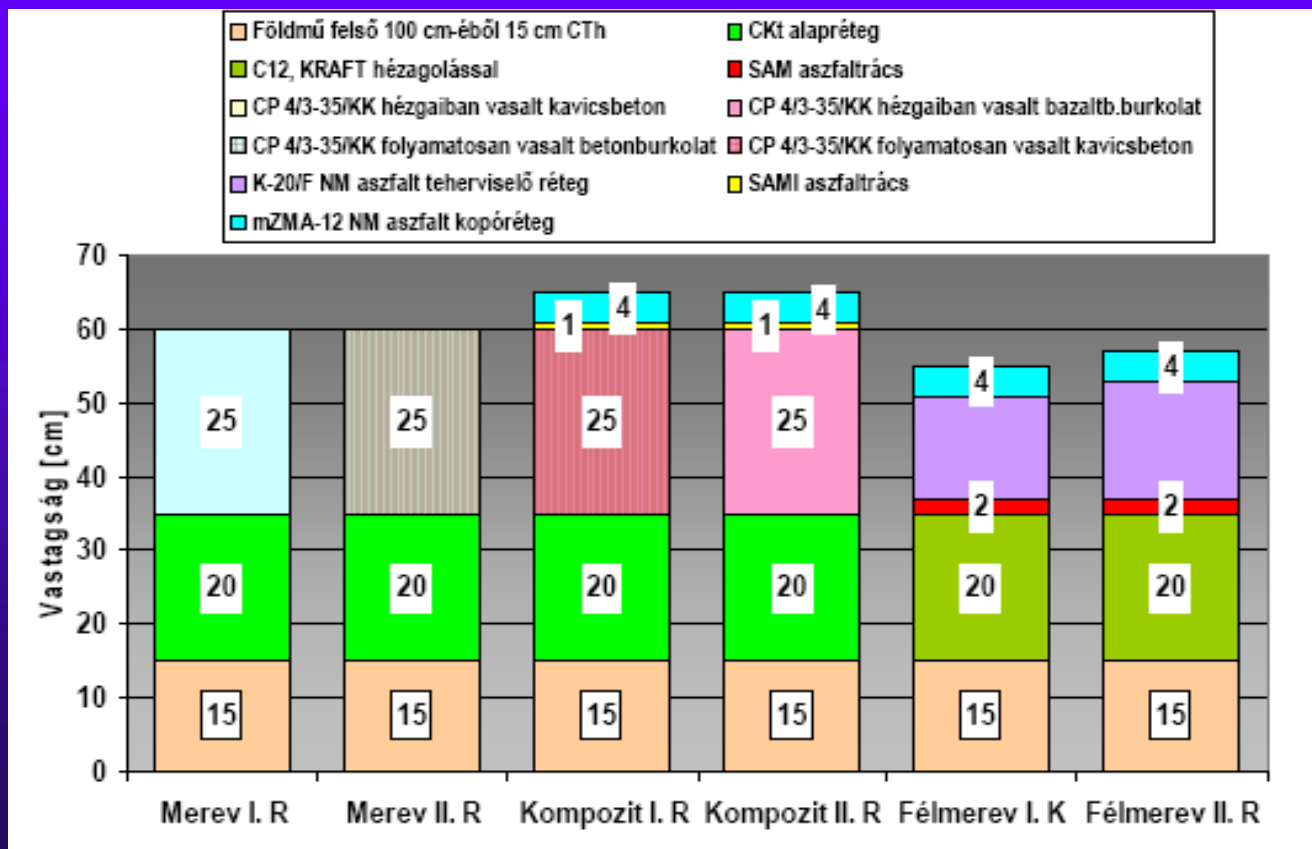
- ❖ Burkolatok várható terhelése indokolta a betonburkolatok építésének újratekésítését:

Betonburkolat méretezése

2

- ❖ K és R (TF>30 millió) forgalmi terheléshez javasolt merev és félmerev pályaszerkezetek:

Beton- és aszfaltburkolatok illeszkedése (M0)

